

الزامات اجتماعی و سازمانی نظام های اطلاعاتی

■ **Social Inclusion: Societal and Organizational Implications for Information Systems: IFIP TC8 WG 8.2 International Working Conference, July 1215-... Federation for Information Processing (2006)** by Eileen M. Trauth...[et al]. New York: Springer. ISBN-10: 0387345876, ISBN-13: 978-0387345871

الین ام. تراث^۱ دانش آموخته دکتری تخصصی علوم اطلاع رسانی از دانشگاه پیتسبورگ^۲ بوده و یکی از پژوهشگران مهم در عرصه نظام های اطلاعاتی است. تراث تاکنون به عضویت انجمن ماشین های رایانه ای^۳، انجمن نظام های اطلاعاتی^۴، انجمن مدیریت منابع اطلاعاتی^۵، فدراسیون بین المللی پردازش اطلاعات^۶ و انجمن فولبرایت^۷ درآمده است و در این انجمن ها فعالیت حرفه ای دارد. تراث هم اکنون استادی علوم اطلاع رسانی و فناوری و نیز مدیر مرکز جامعه اطلاعاتی در دانشگاه ایالتی پنسیلوانیا است. وی پژوهش های خود را در حوزه تاثیر فرهنگ و اجتماع بر وضع اقتصاد

19. Head of technical services
20. Head of information services
21. Library services coordinator
22. Learning resource center director
23. University library director
24. Private school librarian
25. International school librarian
26. Social club
27. Librarian for the blind and disabled
28. Consortia
29. LIS Faculty
30. Library vendors
31. Speaker
32. Indexer
33. Electronic marketing manager
34. Web marketing coordinator
35. Associations & agencies
36. Advertising association
37. Non Traditional
38. Independent information professional
39. Information architect
40. Senior program manager
41. Competitive intelligence analyst
42. Knowledge management specialist
43. Amazon
44. Greenwood publishing group

مآخذ:

1. Amazon [website] Review about: A Day in the Life: Career Options in Library and Information Science. [On line]. Available: <http://www.amazon.com/Day-Life-Options-Library-Information/dp/1591583640> [accessed: 4, May. , 2008]
2. Greenwood publishing group [website] from **Midwest Book Review** September 2007. [On line]. Available: <http://www.greenwood.com/catalog/LU3640.aspx> [accessed: 4, May. , 2008]

دسترسی به فناوری اطلاعات برای استفاده مطلوب از نظام‌های اطلاعاتی یکی از موضوع‌های مهم و نوین مطالعاتی در حوزه علوم اجتماعی محسوب می‌شود

ابعاد، ویژگی‌ها و کاربرد شمول اجتماعی و تاثیر آن در زمینه موضوعی نظام‌های اطلاعاتی بحث شده است. برخی از نظریات و نتایج پژوهش‌های این عرصه با ارجاع به متون اصلی بیان شده و درباره ویژگی‌های آن توضیح ضروری ارائه شده است. شمای کلی و اجمالی از مباحث اصلی کتاب در بخش اول ارائه شده که شامل توسعه اقتصادی و جغرافیایی، مشارکت سیاسی، تفاوت‌های جمعیت‌شناسی، مشکلات اخلاقی، مبحث کلی فناوری، و تخصص نظام‌های اطلاعاتی می‌شود. این مباحث در هر فصل به صورت مستقل بیان شده و تحلیل مرتبط با هریک انجام پذیرفته است.

بخش دوم به مقوله توسعه اقتصادی و جغرافیایی اختصاص دارد. در این بخش عملیات نظام‌های اطلاعاتی به منظور توسعه در افریقا مطرح و نتایج این فرآیند کاربردی به تفصیل بیان شده است. همچنین مطالعه تطبیقی درباره عوامل مؤثر در نرخ رشد فناوری ارتباطات و اطلاعات در کشورهای صنعتی و توسعه یافته مورد بررسی قرار گرفته است. علاوه بر آن قدرت ایالات متحده درباره شکاف دیجیتالی و توسعه اقتصادی مطرح شده است. از مباحث دیگر این بخش باید به پروژه‌های ظرفیت دیجیتالی در کشورهای توسعه یافته اشاره کرد که ارزش، توانایی تحمل، و ظرفیت پذیری را مورد نظر قرار می‌دهد.

بخش سوم به مبحث مشارکت سیاسی اختصاص دارد. در این بخش درک وضع دولت الکترونیکی در کشورهای توسعه یافته بررسی و چالش‌های ادارکی دموکراسی مورد تحلیل قرار گرفته و برخی از چارچوب‌های مباحث مربوط به مفاهیم خطمشی پیوسته بیان شده است. مبحث دیگر این بخش، فعالیت‌های اینترنت مدار در عرصه تجارت بین‌المللی

اطلاعات ایرلند در دانشگاه شهر دوبلین^۸ آغاز کرد که حاصل آن دریافت جایزه علمی بنیاد علوم ایرلند^۹ بود. وی همچنین در زمینه تاثیر فرهنگی - اجتماعی و مطالعات بین‌کشوری در حوزه فناوری اطلاعات به پژوهش پرداخته و موفق شده آثار قابل ملاحظه‌ای به صورت کتاب و مقاله در زمینه نظام‌های اطلاعاتی به چاپ برساند. تراث در همایش‌های متعددی نیز شرکت کرده است (تراث، [۲۰۰۷]). دیگر همکاران تراث که در ویراستاری متن مقالات کتاب مشارکت داشته‌اند، از متخصصان حوزه نظام‌های اطلاعاتی‌اند.

دسترسی به فناوری اطلاعات برای استفاده مطلوب از نظام‌های اطلاعاتی یکی از موضوع‌های مهم و نوین مطالعاتی در حوزه علوم اجتماعی محسوب می‌شود. در این میان انواع محرومیت‌ها در برقراری ارتباط با نظام‌های اطلاعاتی می‌تواند به زیان‌های بسیاری منجر شود. به همین دلیل سنجش وضع اجتماعی افراد جامعه در بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی مبحثی است که می‌تواند در توسعه و برنامه‌ریزی نظام‌های اطلاعاتی مورد توجه قرار گیرد. در سطوح مختلف اجتماعی، میزان دسترسی پذیری افراد به ابزارها و امکانات فناورانه در شرایط متعادل و برابری قرار ندارد. از این رو برخی از مسائل اجتماعی و مشکلات پیش‌روی جامعه به شکاف دیجیتالی موجود دامن می‌زند. شناسایی عوامل مخرب و زیان‌مند اجتماعی، در کنار تقویت عناصر مؤثر دسترسی به فناوری، می‌تواند به یاری برنامه‌ریزان و مدیران اجرایی نظام‌های اطلاعاتی آمده و آنان را در مسیر توسعه و گسترش سطوح متعدد خدمت‌رسانی در این حوزه یاری دهد. بر این اساس توجه و تمرکز بر محرومیت دیجیتالی و ریشه‌های آن می‌تواند به حیطة خاصی از مطالعات اجتماعی منجر شود که در بررسی‌های تحلیلی و پژوهش‌های کاربردی نتایج سودمندی به همراه داشته باشد.

کتاب شامل مجموعه مقالات همایش «تاثیرات سازمانی و اجتماعی محرومیت‌های اجتماعی در بهره‌گیری از نظام‌های اطلاعاتی» است که از سوی دست‌اندرکاران برگزاری همایش‌های فدراسیون بین‌المللی پردازش اطلاعات در ایرلند برگزار شده است. حاضران در همایش از متخصصان حوزه نظام‌های اطلاعاتی و فناوری ارتباطات و اطلاعات هستند که در قالب محورهای همایش مقالات خود را ارائه کرده‌اند. کتاب در هفت بخش تنظیم شده است.

بخش اول به صورت مقدمه و درباره شمول اجتماعی و حوزه نظام‌های اطلاعاتی است. در این بخش درباره معنا،

**مبحث شمول اجتماعی
در باره بهره‌گیری از
فناوری‌های نوین دیدگاه
متفاوتی است که می‌توان
با تکیه بر آن در ساخت
جدیدی از تفکر اجتماعی
به تحلیل نظام‌های
اطلاعاتی پرداخت**

از مباحث دیگر این بخش‌اند. مبحث بعدی ارتباط میان مؤسسه‌ها، انجمن‌ها، و مردم بوده که در قالب یک پژوهش، به ارزشیابی تجربه‌های بدست آمده در ارتباط با شکاف دیجیتالی می‌پردازد. در کنار این مباحث بررسی چگونگی تبدیل غیرکاربران، به کاربران از فناوری مطرح می‌شود.

بخش هفتم کتاب به تخصصی‌تر شدن نظام‌های اطلاعاتی اختصاص دارد. تلاش به‌منظور شمول اجتماعی در حوزه توسعه نظام‌ها یکی از اهداف این بخش است. در این بخش ابتدا نتایج سازمانی فناوری اطلاعات مرور شده و سپس روش‌ها به‌مثابه نظریه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. در ادامه شواهد و مباحث مربوط برای نظریه‌پردازی در حوزه توسعه نرم‌افزاری تبیین و ابعاد نظری این زمینه موضوعی تشریح شده است. پرکردن شکاف دیجیتالی میان شرکت‌های بزرگ و کوچک از دیگر مباحثی است که در این بخش به آن پرداخته شده است.

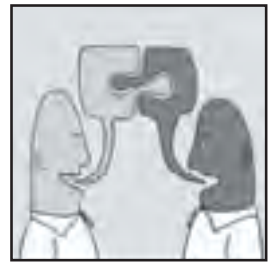
بررسی تأثیرات سازمانی و اجتماعی در بهره‌گیری از نظام‌های اطلاعاتی موضوعی است که کمتر در آثار منتشر شده در حوزه نظام‌های اطلاعاتی مورد مذاقه قرار

است. علاوه بر آن سیاست‌های فناوری ارتباطات و اطلاعات در معنای منع محرومیت‌های اجتماعی، در قالب یک مطالعه خاص در افریقای جنوبی بررسی شده است.

موضوع بخش چهارم تفاوت‌های جمعیت‌شناسی است. در این بخش شمول سنی و جنسی درباره مکان‌های کاری در حوزه فناوری ارتباطات و اطلاعات بیان و مراحل مختلف زندگی در انگلستان و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی تشریح شده و فعالیت کاری را در حوزه فناوری مورد مطالعه قرار داده است. همچنین نقش فناوری‌های جنسیتی در انگلستان با توجه به وضع خانواده مطرح شده است. در ادامه وضع آموزش فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی توسط زنان در قالب یک مطالعه پژوهشی بررسی شده است. مسئله شمول یا تفکیک آنان در اقتصاد نوین مبحثی مهم است که مورد ارزیابی قرار گرفته است. دسترس‌پذیر ساختن وب و مشکل شکاف دیجیتالی درباره معلولان مبحث دیگر این بخش است که با توجه به وضع فناوری‌های جدید بررسی شده است. در کنار سایر مطالب، شمول اجتماعی درباره تغییر نقش فناوری، و مسئله سن در خصوص نقش جنسیتی در ارتباطات تلفن همراه مورد تحلیل و مطالعه قرار گرفته است.

بخش پنجم به طرح مشکلات اخلاقی اختصاص یافته است. در این بخش مدیریت مسئولیت‌پذیر برای حل معضل شکاف‌های دیجیتالی تبیین و ویژگی‌های مشخص این نوع از مدیریت درباره حل مشکلات مطرح شده است. از دیگر مباحث مهم این بخش مقوله حریم خصوصی، امنیت و شفافیت در مقابل شبکه است که به مشکل بنیادی و اساسی در دنیای جدید اشاره می‌کند. از این‌رو تلاش برای ارائه وضع کنونی شبکه در خصوص آشکارسازی حریم‌های شخصی انسان از اهداف اصلی این بخش کتاب است.

موضوع بخش ششم مطالعه درباره فناوری و نتایج آن است. در این بخش ابتدا توسعه نرم‌افزارهای منابع باز، با تکیه بر تحلیل پژوهشی جامعه‌مدار بررسی و تأثیر آن بیان شده، در ادامه مباحث مربوط به درک مدیریت حل مشکلات دیجیتالی با توجه به ساختارهای فناوری مورد توجه قرار گرفته و مطالعه پژوهشی انجام‌گرفته در حوزه افریقای جنوبی در مرکز منابع باز معرفی و تشریح می‌شود. وبلاگ‌نویسی و گسترش فرهنگ استفاده از وبلاگ و دلالت فعالیت اجتماعی در پوشش نگارش‌های وبلاگ و نیز بحث شرکت مردم در فضای شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی درباره راهبردهای مهم ساختاری برای بهره‌گیری از سودمندی‌های محیط مجازی

تحول اجتماعی نتیجه فراگیر و پرنفوذ فناوری اطلاعاتی است که با تشریح ویژگی‌های مثبت و منفی، در قالب نتایج معین و نیز دستیابی به دستاوردهایی که از قبل مشخص نبوده، مطرح شده است

گرفته است. مبحث شمول اجتماعی درباره بهره‌گیری از فناوری‌های نوین دیدگاه متفاوتی است که می‌توان با تکیه بر آن در ساحت جدیدی از تفکر اجتماعی به تحلیل نظام‌های اطلاعاتی پرداخت. نظام‌های اطلاعاتی تنها تأثیر فناورانه بر زندگی ما ندارند. در کنار آن اوضاع اجتماعی و شرایط فردی بهره‌گیری از آنها می‌تواند در اثربخشی بیشتر کاربرد و استفاده از نظام‌های اطلاعاتی مؤثر واقع شود. بر همین اساس انتشار چنین کتابی صورت گرفته است. در بخش‌های مختلف کتاب رویکرد جامعه‌شناختی و تأثیرهای فرهنگی و اجتماعی کاملاً مشهود بوده و تلاش برای تبیین وضع تأثیر عوامل مهم سازمانی و اجتماعی به چشم می‌خورد. کتاب در واقع تلاشی برای یکپارچه‌سازی مطالب فرهنگی در زمینه شناخت پدیده شکاف دیجیتال و محرومیت‌های اجتماعی است. از این منظر پدیدآورندگان کوشیده‌اند تا بتوانند جنبه‌های مختلف و ابعاد گوناگون این موضوع برجسته را مورد ارزیابی و تحلیل دقیق قرار دهند. فعالیت آنان در این مورد قابل تقدیر است. از سوی دیگر مبحث اصلی این اثر یکی از حوزه‌های مطالعاتی است که کمتر در زمینه نظام‌های اطلاعاتی بدان پرداخته شده است. فناوری در بُعد فرهنگی دارای تأثیرهای مثبت و منفی زیادی است که شایسته توجه بیشتر است. این رسالتی است که در انتشار کتاب کاملاً مشخص و به‌نحو بارز بیان شده است.

همچنین باید بیان کرد که حوزه نظام‌های اطلاعاتی و همایش‌های پژوهشی وابسته به آن، به‌صورت تاریخی نسبت به مشکلات مشترکی تمرکز یافته که با توسعه و گسترش نظام‌های اطلاعاتی و فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی بر اساس مبانی تعریف‌شده، شکل گرفته‌اند. توجه به پیامدهای اجتماعی نظام‌های جدید و نیز فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی به‌شکل عمومی در تحقیقات سازمانی و تأثیرهای مدیریتی محدود شده است. بنابراین همایش مذکور با تمرکز بر عوامل پیش‌گفته که از منظر اجتماعی قابل تحلیل بوده، شکل گرفته است. مباحث دارای گستردگی و تنوع موضوع می‌باشد. از سویی نویسندگان بر آن بوده‌اند تا با طرح مسائل گوناگون در عرصه مشکلات بهره‌گیری از فناوری، به سوی نگرشی جامع حرکت کرده و ابعاد موضوع را بیشتر مورد تحلیل قرار دهند. از ویژگی‌های کتاب توجه به زمینه‌های بروز مشکل در سطوح مختلف اجتماعی و فرهنگی است که بخش قابل ملاحظه‌ای از مطالب و تحلیل‌ها را تشکیل می‌دهد.

در بررسی بیشتر کتاب باید توضیح داد که تحول اجتماعی نتیجه فراگیر و پرنفوذ فناوری اطلاعاتی است که با تشریح ویژگی‌های مثبت و منفی، در قالب نتایج معین و نیز دستیابی به دستاوردهایی که از قبل مشخص نبوده، مطرح شده است. نکته کلیدی در این مبحث مهم، عنایت به افراد محروم، یعنی کسانی که به منابع مبتنی بر فناوری دسترسی ندارند، در خدمات و فعالیت‌های اجتماعی مختلف است. موضوع این کتاب یا همان محرومیت اجتماعی، تشریح بسیاری از ابعاد این معضل است. این مشکل به میزان زیادی در علوم اجتماعی مورد بحث قرار گرفته و حتی در حد بالایی در زیرشاخه‌های پژوهشی حوزه نظام‌های اطلاعاتی مطرح شده است. با وجود این، وابستگی و ارتباط ما در این کتاب، میان جنبه‌های سازمانی و اجتماعی فناوری است. برای بیان آنچه مباحث جدید به‌عنوان کلید محتوایی دسترسی به اطلاعات در پدیده فقر اطلاعات مشخص ساخته‌اند، باید از محرومیت دیجیتال به‌مثابه یک مشکل مهم یاد کنیم. بنابراین فناوری ارتباطات و اطلاعات برای رفع هرگونه محرومیت ناراحت‌کننده یا در حکم راه‌حل برای محرومیت‌های بزرگ‌تر مطرح شده است (آمازون، [۲۰۰۷]). فناوری با خود فرهنگ خاصی به ارمغان آورده است و از همین‌رو شناخت وضع این فرهنگ ویژه و هماهنگی با آن در فعالیت اجتماعی ضرورتی انکارناپذیر است. فعالیت حرفه‌ای پدیدآورندگان کتاب برای شناسایی وضع فرهنگی استفاده از فناوری‌های نوین، شناخت مشکلات و محرومیت‌های اجتماعی و فرهنگی، تلاشی درخور بر جای نهاده است. مطالعه اثر می‌تواند برای علاقه‌مندان به بحث‌های اجتماعی حوزه فناوری و نظام‌های اطلاعاتی مفید باشد.

پی‌نوشت‌ها:

- 1 Eileen M. Trauth
2. University of Pittsburgh
- 3 . Association for Computing Machinery
- 4 . Association for Information Systems
- 5 . Information Resources Management Association
6. International Federation for Information Processing
- 7 . Fulbright Association
- 8 . Dublin City University
- 9 . Science Foundation Ireland